

“Normalläge”

En pedagogisk metod för att skapa tydliga regler och rutiner i samband med lektion

FÖRFATTARE: DANIEL FREDRIKSSON

ARTIKEL NUMMER 9/2015

ifous

SKOLPORTEN

Abstract

Normalläge är en metod som syftar till att skapa tydliga och fungerande regler och rutiner i skolans undervisning och därigenom ge pedagoger ett verkningsfullt redskap i arbetet för skapandet av studiero. I Normalläge finns bara en regel för eleverna, nämligen att varje elev förväntas vid varje inläringstillfälle respektera: **“Här ska den som vill lära sig ha möjlighet att lära sig”**. För pedagogen gäller en skyldighet att axla ett synligt ledarskap. Resultatet, så här långt, visar att både lärare och elever upplever att studieron i klassrummet har förbättrats.

Daniel Fredriksson är utbildad 7-9 lärare i svenska och idrott men arbetar sedan fem år som beteendepedagog på Domnarvets skola i Borlänge.

Daniel.Fredriksson@edu.borlange.se

Denna artikel har den 22 april 2015 accepterats för publicering i Skolportens numrerade artikelserie för utvecklingsarbete i skolan. Ansvarig granskare är universitetslektor Inger Assarson samt fil. dr Lisbeth Olsson från Malmö högskola.

Denna utvecklingsartikel har tagits fram inom ramen för Ifous FoU-program Inkluderande lärmiljöer, i vilket 12 kommuner (Borlänge, Botkyrka, Göteborg, Helsingborg, Höör, Landskrona, Linköping, Mullsjö, Stockholm, Sävsjö, Tyresö och Åstorp), Specialpedagogiska skolmyndigheten och Malmö högskola medverkat. Information om FoU-programmet finns på <http://www.ifous.se/programomraden-forskning/inkludering/>

Fri kopieringsrätt i ickekommersiellt syfte för kompetensutveckling eller undervisning i skolan och förskolan under förutsättning att författarens namn och artikelns titel anges, samt källa: Skolportens artikelserie. I övrigt gäller copyright för författaren och Skolporten AB gemensamt.

Denna artikel är publicerad i Skolportens nättidskrift Undervisning & Lärande:
www.skolporten.se/forskning/utveckling/ Aktuell metodbok med författaranvisningar:
www.skolporten.se/metodbok

Vill du också skriva en utvecklingsartikel? Mejla till redaktionen@skolporten.se

Innehållsförteckning

Abstract.....	2
1. Inledning.....	5
2. Syfte.....	6
3. Metoden Normalläge	7
3.2 Förväntningar.....	7
3.3 Konkret och enkelt.....	8
3.4 Konsekvenser.....	8
3.5 Ledarskap	9
3.6 Delaktighet.....	10
3.7 Olika åldrar och positiv förstärkning	10
3.8 Implementering.....	11
4. Datainsamling.....	12
5. Huvuddel.....	12
5.1 Metoden Normalläge växer fram och utvecklas	13
5.2 Att tillämpa metoden Normalläge.....	14
5.3 Elevernas syn på Normalläge	17
6. Diskussion.....	18
Referenser	21

1. Inledning

Debatten om den svenska skolans fallande resultat i internationella kunskapstester är ett ständigt återkommande inslag i den aktuella nyhetsrapporteringen där resultatet jämförs med andra länders, främst våra grannländer. Den Pisarapport som kom 2014 visade att den svenska skolan inte förbättrats i den riktning som hade varit önskvärt. Sverige bad om en snabbanalys av det upplevda dåliga resultatet. Svaret från Pisa-chefen Andreas Schleicher var att studiero är en av de viktigaste frågorna för Sverige att ta tag i (Lärarnas tidning, 2014). I Skolinspektionens skolenkät för vår- och höstterminen 2013 framgår att studieron i de svenska klassrummen upplevs som bristfällig. 2014 granskades 1600 skolor och 100 huvudmän av Skolinspektionen och den vanligaste bristen som utkristalliserade sig var arbetet med trygghet och studiero (Skolinspektionen 2014). Studiero är en central faktor för hur eleverna lyckas ta till sig ny kunskap eller lösa svårare problem. De som drabbas hårdast när studiero saknas är elever som inte har föräldrastöd eller möjligheten till en lugn studieplats i hemmet. För denna grupp är lektionerna den enda möjligheten att inhämta ny kunskap. Satsningar på uppförande i klassrummet/studiero går tydligt att koppla till goda studieprestationer (SKL, 2011, 22, med hänvisning till Hattie 2009). En stökig och rörig lärmiljö påverkar studieresultatet negativt (Lärarnas riksförbund, 2014, sid 3). Det framstår som självklart att alla elever ska ha tillgång till studiero och en grund för detta är att skolan har väl genomarbetade regler och normer. I Lgr-11 anges riktlinjer för skolans värdegrundsarbete:

Läraren ska

- klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet,
- öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem,
- uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling,
- tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen, och
- samarbeta med hemmen i elevernas fostran och klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete. (Skolverket 2011, sid 7)

I läroplanen framgår det att läraren ska förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling och i samarbete med hemmet klargöra skolans normer och regler. Läraren ska även tillsammans med eleverna utveckla regler för det fortsatta arbetet. Skolan är skyldig att ha gemensamma ordningsregler för verksamheten och Skolverket (2006, sid. 3) anger riktlinjer för hur dessa ska utformas. Skolverket framhåller att regler ska ha tydliga konsekvenser, vara konkreta och lättförståeliga samt att elever

och vårdnadshavare ska vara delaktiga i utformningen av dessa. I goda lärmiljöer finns en ömsesidig respekt mellan vuxna och elever, en hög vuxennärvaro samt ett gemensamt förhållningssätt i fråga om tillämpning av skolans ordningsregler (Skolinspektionen, 2012:9, sid 22). Tydliga normer och förväntningar är viktiga i bemötandet av ungdomar på deras olika arenor. Om föräldrar, skolpersonal och andra vuxna visar vilka normer som gäller samt har tydliga förväntningar på ungdomar kring vad de får och inte får göra tenderar frekvensen av önskat beteende att öka (Forster & Sundell, 2005, sid 10 med hänvisning Hawkins, Catalano & Arthur 2006). Detta gäller än mer om förväntningarna kommer från andra ungdomar.

Skolor med mindre gynnsamma lärmiljöer har allmänt en brist på gemensamt förhållningssätt samt att befintliga regler inte åtföljs av vare sig lärare eller elever (Skolinspektionen, 2012:9, sid 24). Det är inte ovanligt att enskilda lärare skapar sina egna lektionsregler. Det är heller ingen ovanlighet att läraren har en regel för varje uppvisad problematik, en regel för att räcka upp handen, en för att komma i tid, en för mobiltelefonen, en för att sitta på sina platser, en att vara snäll kompis, och så vidare. Det är rimligt att anta att desto fler regler som finns desto större är sannolikheten att vuxna gör olika. Bristande utformning av lektionsregler skapar utrymme för eleverna att ifrågasätta och testa. Alla skolor har ”gränstänjare”, det vill säga elever som testar och utmanar lärarens ledarskap och dessa ses ofta av vuxenvärlden som ett problem. I arbetet för att skapa en inkluderande skolmiljö finns flera viktiga faktorer att ta hänsyn till bl.a. relationen mellan lärare och elev, det sociala klimatet i elevgruppen, lärarens förmåga att anpassa undervisningen till gruppen/individerna samt tydliga regler och rutiner. Alla delar är viktiga och rätt utförda bidrar varje del till att öka elevens möjlighet att inkluderas och utvecklas i ordinarie skolform, helt i linje med Salamancadeklarationen (Salamancadeklarationen 2004). Normalläge, den metod som den här artikeln handlar om, är ett verktyg för att förverkliga en av dessa faktorer och tydliga regler och rutiner.

2. Syfte

Syftet med denna artikel är att beskriva metoden Normalläge, vilka grunder metoden bygger på, hur den tillämpas och vilka resultat som metoden uppfattas åstadkomma i strävan att bidra till studiero för elever i skolans vardag. Syftet är också att analysera och diskutera vilka faktorer i Normalläge som pedagoger framhäver som viktiga för att nå framgång, studiero i klassrummet.

3. Metoden Normalläge

En viktig utgångspunkt för metoden Normalläge är att en "gränstänjande" elev inte ska erbjudas olika regler för olika pedagoger. Vuxenvärldens bemötande ska istället skapa trygghet för eleverna genom att uppträda som en enhet. Vuxna ska stå för tydlighet och struktur vilket skapar en trygghet för alla elever, men främst för "gränstänjare". Lärares ledarskap är viktigt för att skapa studiero i klassrummet. Lärares ledarskap bör vara synligt i såväl helklassaktiviteter, som grupparbeten och individuellt arbete (SKL, 2011 -med hänvisning till Hattie 2009). I metoden Normalläge ska läraren ta en synlig ledarroll genom att starta upp och avsluta lektioner på ett lugnt och tydligt sätt samt visa för gruppen att störande beteende och kränkningar inte accepteras. Läraren ska vara ledaren.

För att göra regler och rutiner effektiva ska positiv förstärkning vara en alltid genom-syrande tanke i arbetet med Normalläge. Eleverna ska känna att "rätt beteende" premieras. Att positivt förstärka nya önskade beteenden är en vedertagen framgångsväg inom beteendevetenskapen. När ett nytt beteende ska läras in är det alltid önskvärt att använda förstärkning på individ och gruppnivå för att resultatet av ett beteende ska optimeras (Wadström, 2004, sid 27). Det viktiga när förstärkning används i syfte att få eleverna att följa gemensamma ordningsregler är att eleverna uppfattar förstärkningen som önskvärd.

I metoden Normalläge framhävs studierens okränkbarhet. Eleverna förväntas visa respekt för varandra och ta ansvar för att lärmiljön präglas av vårt samhälles gemensamma värderingar. Eleverna ska respektera varandra och var för sig bidra till att alla närvarande har möjlighet att ta till sig och utveckla kunskap. Ryggraden i Normalläge utgörs av de av Skolverket (2006) utformade riktlinjerna för regler i skolan. Dessa riktlinjer har i metoden omvandlats till en praktisk och konkret verklighet. Metoden ska ses som en av flera viktiga faktorer i strävan att kunna erbjuda en inkluderingsvänlig skola. Normalläge erbjuder tydlighet gällande regler och rutiner i samband med skolans undervisning och blir en naturlig del i skolans främjande arbete att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling samt ger elever, lärare och föräldrar en gemensam plattform för vilka regler och rutiner elever och pedagoger ska följa i anslutning till lektionstillfället.

3.2 Förväntningar

I metoden Normalläge förväntas lärare, elever och föräldrar ha höga realistiska förväntningar på varandra. Innan lektionsstart ska lärarna ha tydliga förväntningar på eleverna t.ex. i fråga om att:

Vi lärare förväntar oss att du bidrar till studiero genom att:

- Komma i tid
- Ha med rätt material
- Vara rädd om den fysiska lärmiljön
- Behandla andra elever med respekt

När lärarna enats om vilka förväntningar de har på eleven ska vikten av att dessa synliggöras. Hur ska vuxna agera så eleverna känner att förväntningarna är viktiga? Här ska vuxna enas och skapa gemensamma rutiner som underlättar för eleverna att infria lärarnas förväntningar. Elever och föräldrar ska även de ha förväntningar på lärarna:

Vi, elever och vårdnadshavare, förväntar oss att:

- Du som lärare bidrar till att upprätthålla trygghet och studiero under och i anslutning till skolans undervisning

3.3 Konkret och enkelt

Reglerna i klassrummet ska vara konkreta och lättförståliga, därav finns det endast en regel för eleverna:

“Här ska den som vill lära sig ha möjlighet att lära sig”.

Beteenden som stör studieron ska inte tillåtas! Det spelar ingen roll om det är högljutt prat, mobiler som stör, elever som springer runt i klassrummet eller elever som kränker andra elever. Läraren ska agera och aktivt arbeta för att stävja alla typer av beteenden som stör studieron. För att göra regeln konkret så definieras det tydligt hur eleverna bryter mot elevregeln.

Regelbrytande:

- Jag stör andra elevers arbetsro och nonchalerar vuxens tillsägelse.
- Jag kränker elev eller pedagog genom ord, miner eller gester.

3.4 Konsekvenser

Skolverket (2006) framhäver även vikten av tydliga konsekvenser. Metoden har en tydlig konsekvenspedagogik. Åtgärden när en elev stör studieron för övriga elever eller direkt kränker någon under lektion är:

Konsekvens:

- Kontakt med hemmet.

När eleven första gången bryter mot elevregeln, är orsaken till att övriga elever inte har möjlighet till inläring eller direkt kränker någon annan, tas en första kontakt med hemmet där elevens beteende beskrivs. Om samma elev vid upprepade tillfällen stör studieron ska det finnas en tydlig konsekvensstege i olika nivåer där vårdnadshavaren/na involveras. Grundtanken med metodens konsekvenspedagogik är att de elever/elevgrupper som har förutsättningar att bidra, ska bidra till studiero. Elever och grupper med "äkta" problematik ska synliggöras genom att "elevsvansen" (som kan bidra till studiero men för tillfället väljer att motverka den) får konsekvenser och upplever det som jobbigt och börjar fungera. Fortsatt "problembeteende" leder till allt "jobbigare" konsekvenser riktade mot elev och vårdnadshavare. Konsekvenspedagogiken kan liknas vid en guldvaskningsmaskin där allt onödigt ska bort och kvar blir guldklimparna. Skolans personal ska hela tiden aktivt dokumentera och i samråd med föräldrarna försöka lösa elevens problem. Personalen får inte lägga över ansvaret på vårdnadshavare, det ska vara ett gemensamt lösningsinriktat arbete när en elev inte klarar att följa elevregeln.

Förslag på konsekvensstege:

1. Samtal, lärare samtalar med elev (om lärare bedömer att eleven varit nära att bryta mot elevregeln, eller står för flera "mindre" störningsmoment som i längden är oacceptabelt)
2. Kontakt med hemmet via sms, samtal, mail
3. Träff på skolan, lärare, elev, vårdnadshavare
4. Träff på skolan, lärare, elev, vårdnadshavare, rektor.
5. Djupdykning: pedagogiskt, socialt, psykologiskt. Externa aktörer kan bli inblandade

3.5 Ledarskap

Lärarens ledarskap är en viktig del i skapandet av studiero. Föräldrar och elever ska ställa krav på läraren, precis som läraren via elevregeln ställer krav på eleven. Läraren ska i sitt synliga ledarskap verka för att:

Pedagogregler:

- Varje lektion ska ha en tydlig uppstart och ett tydligt avslut.
- Tydligt markera om kränkningar och "stök" förekommer under lektionen.
- Bestämda regler efterföljs samt att regelbrott följs upp.

Om elever frekvent "stökar" på en lärares lektioner (elevregeln följs ej) bör skolledningen

agera och tillsammans med läraren och specialpedagog samtala om orsaker till elevens/ elevgruppens beteende. Följer läraren pedagogreglerna? Är orsaken enskilda individer eller en svår elevgrupp? Brister läraren i sin ledarroll? Oavsett är skolan skyldig att erbjuda eleverna en miljö där: “Den som vill lära sig har möjlighet att lära sig”.

I skarpt läge, när en elev stör, hänvisar läraren till elevregeln och eventuella ledstjärnor. “Nu stör du för övriga. Det här har du och dina kamrater kommit överens om...”.

Fortsätter eleven trots pedagogens tillsägelse bryter eleven mot elevregeln och läraren ger en direktkonsekvens med syfte att återfå studiero samt följer redan tidigare bestämd konsekvens. Det är viktigt att läraren med sitt ledarskap tydligt visar för övriga elever att uppvisat beteende inte är acceptabelt!

3.6 Delaktighet

Elever och vårdnadshavare ska vara med i utformningen av skolans regler. För att göra eleverna delaktiga skapas så kallade ledstjärnor. Eleverna arbetar med stöd av vuxna fram vilka beteenden de tycker är viktiga för att skapa studiero i klassrummet. De beteenden som elevgruppen anser bidrar till studiero blir ledstjärnor att sträva mot. Elevernas ledstjärnor kan se ut enligt följande:

- Här kommer vi i tid!
- Här räcker vi upp handen!
- Här lyssnar vi på när andra pratar!
- Här använder vi endast mobilen till skolarbete!

Ledstjärnorna är elevernas överenskommelse kring hur de ska agera i lärmiljön. Ledstjärnorna ska vara en hjälp för eleverna att skapa studiero.

För att få delaktighet av vårdnadshavare förankras, förväntningar på elever och lärare, elevregel med regelbrytande och konsekvens, samt elevernas framtagna ledstjärnor på ett föräldramöte. Vårdnadshavare ska veta vad lärarna förväntar sig av deras barn och vad de och barnen kan förvänta sig av läraren. Läraren bestämmer inte konsekvens utifrån eget tycke utan eleverna vet i förväg vilken konsekvens det blir om de bryter mot elevregeln. Lärare, elever och föräldrar vet förutsättningarna!

3.7 Olika åldrar och positiv förstärkning

För lägre åldrar där konsekvenstänkandet inte är utvecklat ska förväntningarna inför lektion vara det samma, dock bör metoden fokusera på att uppmärksamma när eleverna gör rätt. När eleverna har utarbetat sina ledstjärnor har läraren goda möjligheter att aktivt

positivt förstärka dessa när de följs i klassrummet. Yngre elever behöver inte vara medvetna om regelbrytande och eventuella konsekvenser, de bör bli stimulerade att använda beteenden som bidrar till studiero. Positiv förstärkning är en viktig del i metoden inte bara mot lägre åldrar. En stor del i arbetet med att få elever att bidra till studiero är att medvetet förstärka elever och grupper när de gör rätt!

3.8 Implementering

Metoden implementeras i följande steg:

1. Lärarna enas kring vilka rutiner som hjälper eleverna att komma i tid, ha rätt material med till lektion, vara rädd om den fysiska lärmiljön samt bidra till studiero
2. Lärarna presenterar vilka förväntningar de har på eleverna "i samband med lektion" samt även vilka förväntningar eleverna och föräldrar ska ha på lärarna
3. Lärarna presenterar elevregel och pedagogregler för eleverna
4. Eleverna arbetar fram ledstjärnor med assistans av lärarna
5. Förväntningar, elevregler, pedagogregler samt ledstjärnor sätts synligt i anslutning till klassrummen
6. Vårdnadshavare kallas till föräldramöte och "regelverket" förankras

För att metoden ska bli effektiv i vardagen krävs det ett löpande arbete där arbetslaget kontinuerligt går igenom vilka elever som direkt brutit mot elevregeln, stört undervisningen så andra elever inte har möjlighet att lära, eller kränkt någon i lärmiljön. Pedagogerna ska försöka hitta konsensus gällande vuxnas gränser och bemötande. Genom att lyfta fram konkreta händelser och att diskutera dessa. Hur skulle övriga lärare agerat? Det är även viktigt att fånga upp elever som bidrar med många små störningsmoment. Eleven bör upplysas om problematiken och konsekvensstegen användas om beteendet fortsätter. Frågor som kontinuerligt bör beröras är:

- Har någon elev klivit utanför elevregeln?
- Vad gör/gjorde eleven som bröt mot elevregeln?
- Vad blev den direkta konsekvensen?
- Har bestämd konsekvens utförts?
- Var på konsekvensstegen ligger eleven?
- Vad gör vi i arbetslaget för att få eleven att lyckas?
- Vilka elever stör undervisningen genom att komma sent, saknar rätt material med mera?
- Förstärker vi eleverna när de bidrar till studiero, följer ledstjärnorna?

4. Datainsamling

Hur pedagogerna uppfattar Normalläge synliggörs genom intervjuer som genomförts med tre pedagoger ur arbetslag år 7. De tre pedagogerna har olika erfarenhet och bakgrund samt är de lärare som har flest undervisningstimmar i år 7.

- Jonas, sv/so lärare år 4-9, har tillhört arbetslaget sedan tio år och har arbetat hela sin karriär på högstadiet.
- Petra, idrott/mattelärare, arbetat i arbetslaget från läsåret 2013-2014 och har dess innan arbetat sex år på gymnasiet.
- Åsa, so/idrottslärare år 4-9, ny i arbetslaget inför läsåret 2014-2015. Hon tog examen och började arbeta på högstadiet inför vt-14.

Hur eleverna uppfattar Normalläge synliggörs genom gruppsamtal med sex elever fördelat på två tillfällen á tre personer. Fyra av eleverna kom från andra skolor till Domnarvets skola inför läsåret 2014-2015. Två av eleverna har tidigare gått på skolan då Domnarvets skola är en allstadieskola. Elevernas åsikter i de olika frågorna belyses med utvalda citat. En validitetsaspekt att beakta är att samtalsledaren också är den som utvecklat metoden. Möjligheten att eleverna ger svar som de tror samtalsledaren vill ha är fullt möjlig.

I och med att det är jag som utvecklat metoden Normalläge och också den som driver implementeringen har jag en insiderroll som kan antas påverka både datainsamlingen och tolkningen av resultatet. Jag har försökt att så långt möjligt i den här artikeln ta den utomstående perspektiv och sammanställa och tolka de data som samlats in så förutsättningslöst och ärligt som möjligt. Det är förstås inte fullt ut möjligt att hantera detta. Det är således upp till läsaren att bedöma resultatet av studien och relevansen av de slutsatser som jag drar med utgångspunkt i detta.

5. Huvuddel

Vid terminsstart 2014 gjordes en implementering av Normalläge i år sju på Domnarvets skola, Borlänge. År sju bestod av 67 elever fördelade på tre klasser. Cirka 48 % av eleverna kom från andra skolor och cirka 26 % saknade svenska som modersmål. Det arbetslag som använt metoden Normalläge består av åtta pedagoger, fem har mentorskap och två av mentorerna är nya kollegor. Tre av pedagogerna har sin huvudsakliga undervisning i år 7.

För att skapa bra förutsättningar för implementeringen hade ett samarbete med en dramapedagog initierats redan innan sommaren. Ett lektionsmaterial utarbetades á fem lektioner i syfte att problematisera och diskutera elevregeln, regelbrytande, konsekvenser samt pedagogregler. Dramapedagogen tog även tillsammans med eleverna fram ledstjärnor samt diskuterade befintlig konsekvensstege. En positiv följd av dramapedagogens upplägg blev att den nya elevgruppens socialiseringsprocess fick en skjuts framåt.

5.1 Metoden Normalläge växer fram och utvecklas

Arbetslaget har tidigare haft årgångar med flertal ”gränstänjare” och arbetat med en variant av nuvarande Normalläge.

Det började med att vi fick en svår elevgrupp och behövde hitta metoder för att bemöta problematiken. Vi såg behov av att hitta en struktur, ett gemensamt arbetssätt. Vi sökte nya vägar och kom in på Monroepedagogiken som har en tydlig struktur. Vi anammade en tydlig uppstart, skrev startuppgifter på tavlan innan eleverna kom in i klassrummet och arbetade för ett tydligt avslut. Vi tyckte att det fungerade bra men kände att vi ville komplettera detta ytterligare gällande klassrumsregler som jag tycker inte tydliggörs i Monroepedagogiken. Vi ville gå vidare genom att få eleverna delaktiga dels socialt mot varandra och dels genom att tydliggöra vilka beteenden som är ok och vad som händer om man inte beter sig bra. (Jonas)

Utifrån dessa tankar började utformningen av den nuvarande varianten av metoden Normalläge. När metoden introducerades fick arbetslaget ett verktyg att använda på lektionen för att skapa studiero. Den första implementeringen stod arbetslaget för själva. Arbetet var inriktat på att vuxna skulle förstå och följa pedagogreglerna, stå för struktur och ett tydligt ledarskap. Elevregeln samt konsekvensstegen skulle arbetas in hos både pedagoger och elever. I början syntes vikten av att vuxna är enade. Eleverna kunde ta med diskussioner kring vilka beteenden som var ok från en lärare till en annan lärare, något som inte är möjligt om alla gör lika.

I början fungerade det lite upp och ner. Det är viktigt att lärarna är konsekventa och tydliga med hur man vill ha det. Det blir svårt med lärare som gör olika då det inte blir en gemensam struktur - metoden blir underminerad. (Jonas)

När Petra kom till arbetslaget inför läsåret 2013/2014 förstod hon inte först varför Normalläge överhuvudtaget existerade.

För mig blev det en chock att komma till grundskolan. På gymnasiet ägnade jag tiden till att vara lärare men i grundskolan arbetade jag plötsligt till största delen med fostran. Det var bra att det fanns en struktur vi tillsammans kunde använda. (Petra)

Arbetslaget såg fördelar med metoden och inför hösten 2014 hade konceptet förfinats ytterligare. Det fanns en önskan när arbetslaget tog emot nya sjuor att använda Normalläge som en gemensam grund för lärare, elever och föräldrar.

Normalläge gör eleverna delaktiga. De ska vara hos oss i 3 år, 5 dagar i veckan, 7h per dag, de ska ha en bra arbetsplats! De ska känna sig delaktiga, desto mer delaktighet desto bättre grund att utgå från. (Jonas)

Det första som gjordes var att arbetslaget fick en "uppdaterad" variant av metoden Normalläge presenterat för sig och efter dialog beslutade man att köra. Lärarna enades kring de grundläggande förväntningarna och bestämde sig för att använda tidigare influenser från Monroepedagogiken (Monroe, 1998) gällande uppstart och avslut av lektion. Kärnan i arbetslaget hade alla tidigare arbetat med Normalläge. Att enighet kring Normalläge rådde i arbetslagets "kärna" understryks av Åsa: "Jag fick ett papper, så här gör vi". Hon upplevde Normalläge som en självklarhet och att det var skönt att ha en tydlig struktur i arbetet med eleverna. De nya pedagogerna accepterade pedagogreglerna samt den struktur kring lektionen som sedan tidigare var inarbetad. Det beslutades att andra skolveckan skulle viga åt implementering av metoden. Det som skiljer den "uppdaterade" Normallägesmetoden från det arbetslaget tidigare arbetat med är ett tydligare förhållningssätt gentemot eleverna med tyngdpunkt på att skapa förståelse för varför studiero ska gälla. Även föräldraförankringen är tydligare och en möteschecklista för arbetslag finns utarbetad.

Parallellt med Normallägesarbetet arbetade arbetslaget under implementeringsveckan med relationsbyggande, hjärnan och inläring, studieteknik och värderingsövningar allt med syfte att skapa goda förutsättningar och förståelse för vikten av studiero i klassrummet. Dessa övriga insatser skapade en god grund för Normalläge.

Implementeringen blev bra, eleverna var väldigt delaktiga. De olika delarna blev synliggjorda till exempel fick eleverna spela rollen att bryta mot elevregeln, det blev synligt och uppenbart. (Jonas)

Vi hade nog inte kunnat gjort det bättre. Lärarna var med och stöttade upp dramapedagogen och följde sedan upp det direkt från start. Eleverna blev delaktiga och när de själva kommer på ledstjärnorna kan ingen sedan säga emot. (Åsa)

"Fantastiskt att de fick gestalta det med dramapedagogen" (Petra). Lärarna ansvarade sedan för att det framtagna satt synligt i lärmiljön. När allt var klart kallade pedagogerna till föräldramöte där metoden förankrades.

Föräldrar förväntar sig en miljö där deras barn kan utvecklas både kognitivt och socialt. Vid uppstart gicks arbetsätt igenom på föräldramöte. Föräldrarna fick även

information via veckobrev. Föräldrar var positiva, det är självklara saker som synliggörs. (Jonas)

5.2 Att tillämpa metoden Normalläge

Jonas, som har längst erfarenhet av Normalläge, påtalar att föräldrar ser Normalläge som något självklart. Han tycker det är skönt att slippa alla småregler och istället kunna hänvisa till elevregeln. *“Jag behöver inte ta diskussioner kring vilka regler som gäller, bara påtala att, beteendet stör Normalläge, eleven vet vad som gäller”*. Han poängterar även att elevregeln hänger ihop med klassrumsaktiviteten. *“Normalläge är en god studiemiljö som är bra för elever och lärare, elevregeln har olika innebörd vid till exempel argumentation och tystläsning”*. Gällande elevregeln säger Petra följande: *“Jag arbetar med elevregeln, utan elevregeln hade jag nog skapat mina egna småregler för lektionen men jag tycker det är bättre att vi gör lika”*. Hon ser även fördelar med att elevregeln sitter synligt i klassrummet. *“Jag pekar på elevregeln när det är befogat och frågar hur eleven tänker, det är bra att den sitter synligt i lärmiljön”*. Åsa, som är ny i arbetslaget och bara arbetat en termin tycker att elevregeln är bra att luta sig mot. *“Det räcker med elevregeln då den innefattar alla småregler. När någon stör arbetsron hänvisar jag till elevregeln”*. Hon gillar även formuleringen av elevregeln då den påvisar att alla ska få möjlighet att lära sig.

Angående pedagogreglerna tycker Jonas att det är bra att det finns krav på elever och lärare. Åsa uttrycker att pedagogreglerna inte innebär så tuffa krav. Petra ser pedagogreglerna som en självklarhet då hon ser det som lärarens ansvar att ha kvalitet på lektionerna. Både Jonas och Åsa håller med om att pedagogreglerna är en självklarhet som nu synliggörs.

I Normalläge finns en fördefinierad konsekvens som ska utfalla när en elev bryter mot elevregeln. Lärarna använder bestämd konsekvens samt konsekvensstegen vid upprepade förseelser. Pedagogerna är positiva till den inbyggda konsekvenspedagogiken i Normalläge.

Konsekvensstegen används, föräldrar förstår varför jag ringer, eleven vill inte att man ringer hem. Jag upplever att elever blir bättre efter hemringning. Om en elev inte klarar skolan ska man ju ringa hem ändå, vi ringer nog lite tidigare. (Åsa)

“Jag använder konsekvensstegen, men jag tycker det är svårt att ibland veta när jag ska ta en jobbigare konsekvens, vi får nog tidigare koll på elever som inte fungerar” (Petra).

“Oftast behöver man ej gå så långt på konsekvensstegen, har man inte använt konsekvensstegen har man inte använt sina vapen” (Jonas). Det framgår även att de ser en problematik när det gäller att alltid ge konsekvenser när elever bryter mot elevregeln. *”Ibland hinner jag varken ta kontakt med hemmet eller dokumentera att eleven brutit mot elevregeln”* (Jonas). *“En nackdel är tid till föräldrakontakt, vi har ju lovat höra av oss”* (Åsa). *“Det är ibland svårt att hinna dokumentera smågrejer som bara stör om de utförs frekvent. Jag för anteckningar så jag har koll på när jag ska lämna information till mentor”* (Petra). En annan upplevd svårighet är att veckorutiner vid arbetslagsmöten skulle kunna fungera bättre. Veckouppföljning av elever som brutit mot elevregeln prioriteras bort på grund av tidsbrist. *“Normallägesdiskussionen hamnar på en kort rast”* (Jonas). *“Vi pratar öppet i arbetslaget, delger varandra muntligt, vi har inga riktigt bra rutiner”* (Åsa). *Vi gör en kort check, krångligt med dokumentation då vi inte har något digitalt närvarosystem”* (Petra). I Normalläge är eleverna medvetna om vad de kan kräva av sina lärare vid lektionstillfället. Åsa påtalar att elever reagerar och kommer till arbetsrummet när lärare inte upprätthåller Normalläge, det vill säga när eleverna ej har möjlighet att lära sig på lektionerna då studiero saknas. Jonas ser här inget samband till Normalläge utan påtalar att elever alltid kommit och “klagat” när de tycker en lärare är dålig. Pedagogerna tycker att svårigheten i Normalläge är att metoden bygger på att lärarna ska vara enade *“Om en lärare inte sköter det överenskomna smittar det till andra lektioner, är du inte konsekvent ställer det till svårigheter”* (Jonas). *“Gör inte en person Normalläge blir det tungrott för alla andra. Svårt att alla måste komma överrens.”* (Åsa) *“Stommen i arbetslaget gör lika men metoden försvagas när lärare gör olika”* (Petra). Även tidsbristen att utföra konsekvenser ses av alla tre som en försvårande omständighet.

När lärarna ska beskriva Normalläges styrkor uttrycker sig Jonas som följer:

Enkel metod, självklart innehåll, bra att det blir synliggjort både för lärare elev och vårdnadshavare, tydliga förväntningar gällande vilken arbetssituation vi vill ha. Det är en självklarhet men ändå inte, det finns en struktur för att synliggöra och göra eleverna delaktiga i hur de vill ha det på sin arbetsplats. Det är även tydligt vad jag gör när det inte fungerar.

Åsa framhäver att strukturen kring lektionen hjälper många elever. *“I en klass fixar de flesta eleverna det enkelt, men några har svårigheter och då hjälps de av vår struktur. Vi gör väldigt lika och det blir himla tydligt för oss och eleverna”*. Hon upplever det positivt att arbeta med Normalläge och ser att uppstyrd lektionsstart ofta leder till att eleverna är lugna när de kommer in till lektion. Åsa tycker att Normalläge är applicerbart även utanför ordinarie klassrum. *“Normalläge går att implementera på idrotten ihop med säkerhetsreglerna.”* Petra ser att Normalläge hjälper henne med lärarens huvuduppgift, möjliggöra inläring. *”Eleverna vet vad som gäller i klassrummet. Majoriteten har alltid med material, det är fokus när eleverna kommer in och de kommer snabbare igång och*

arbetar.” Hon tycker även att det är bra att eleverna är medvetna om konsekvensen av felaktigt beteende samt att lärarna oftast klarar att utföra konsekvenserna.

Normalläge går inte in på lektionens innehåll och här framhåller både Jonas, Åsa och Petra det Monroeinspirerade startblocket som en framgångsfaktor. Eleverna vet alltid vad de ska göra när de kommer in i salen. *“Vi skriver upp lektionstid, startuppgift och lektionsmål innan eleverna kommer in. Det tar tre min och är helt klart värt det! Jag slipper till exempel svara 20 gånger på frågan när vi ska sluta”* (Åsa).

För att verkligen förankra Normalläge önskar Petra att eleverna får en uppföljning av dramapedagogens implementering samt att även föräldrarna får en ny genomgång vid nästa föräldramöte.

5.3 Elevernas syn på Normalläge

Alla elever vet att det finns något som heter Normalläge och de är medvetna om att det ska vara studiero på lektionerna. Eleverna uttrycker att:

- *Normalläge är när man kan jobba*
- *Man ska inte störa någon annan*
- *Normalläge är hur man ska vara i klassrummet*
- *Det ska vara tyst i klassrummet när man kommer in*

För de elever som gått på skolans mellanstadium är Normalläge inget nytt. Båda säger att de tidigare haft Normalläge och vet att studiero ska gälla på lektionen. De elever som kommer från andra skolor tycker alla att det är bra med Normalläge. Eleverna uttrycker att elevregeln är bättre än de regler som fanns på deras förra skola:

- *Stor skillnad från förra skolan till det bättre, alla vet om det*
- *Bra som vi har det nu istället för småregler*

Alla elever är positiva till elevregeln och framhäver bland annat enkelheten: “Mycket lättare då Normalläge innehåller alla andra regler”. Ingen av eleverna var negativ till elevregeln.

Gällande den inbyggda konsekvenspedagogiken tycker alla elever att den är bra. Eleverna tror/vet även att lärarna utför konsekvenserna. Två elever vet vilken konsekvens en hemringning innebär för dem: “Vi vill inte ha hemringning, vi blir av med mobilen”

Övriga uttrycker att:

- *Det är bra, då kanske man lär sig att det är fel*
- *Bra för annars bryr man sig inte*

Eleverna tycker även att det är bra att det inte är kollektiv bestraffning utan att den som missköter sig får ta konsekvensen.

I implementeringen av Normalläge där fem av de sex eleverna deltog tyckte en att det var *“skittråkigt”* medan övriga var positiva. Två elever uttrycker att implementeringen även bidrog till att de snabbare kom in i gruppen: *“Det som var bra var att vi lärde känna alla andra elever”*. Eleverna tycker att de flesta lärare följer pedagogreglerna och arbetar för att upprätthålla studieron i klassrummet. Dock finns det enskilda lärare som ofta har stökiga lektioner och på frågan om de lärarna följer pedagogreglerna svarar eleverna efter lite reflektion och diskussion, nej. När läraren inte upprätthåller studieron har eleverna olika strategier:

- *Jag brukar säga till den som stör*
- *Ibland är det roligt när det är stökigt, men oftast orkar jag inte bry mig*
- *Jag brukar säga till läraren och hjälper inte det tar jag ett par hörselkåpor*

Noterbart är att ingen av eleverna vänder sig till andra vuxna för att studieron ska förbättras. På frågan vilka nackdelar de ser med Normalläge svarar en grupp: *“Det negativa är att ibland följer inte vissa elever och lärare Normalläge”*, övriga elever visste inte.

6. Diskussion

En stor utmaning som framkommer är att få vuxna att enas kring tillvägagångssätt samt att lärarna när lektionsdörren stängs verkligen tar ledarskapet och följer pedagogreglerna. Trots att kärnan i arbetslag år 7 redan hade en tydlig inarbetad struktur kring uppstart och avslut av lektion, framgår det i elevsamtal och lärarintervjuer att vissa lärare inte följer pedagogreglerna. Att enas som arbetslag kring en metod är en sak, men att utföra den en helt annan. Är vuxna enade blir metoden Normalläge en hjälp för lärare som har svårt att ta ledarrollen i klassrummet. Om alla gör lika slipper osäkra lärare sätta sina egna ramar och regler för lektionen, de har möjlighet att göra samma sak som kollegor med goda ledaregenskaper. Här finns en problematik som jag av erfarenhet ser som ett hinder, lärarens autonomi. Många lärare vill själva bestämma vad som gäller i det egna klassrummet. Detta är helt förståeligt och kan grunda sig i olika orsaker. Dock ska lärarens självbestämmanderätt eller oberoende inte tillåtas medföra att eleverna eller kollegor drabbas. En lärare ska t.ex. inte stänga dörren för att sedan tillåta tveksamma beteenden som andra lärare är överens om att motarbeta. Om detta fortgår är risken stor att lärarens beteende skapar problem och onödiga diskussioner för övriga lärare.

De intervjuade lärarna ser pedagogreglerna som en självklarhet och att det är deras ansvar att skapa studiero. Eleverna var eniga i att de lärare som ofta hade stökiga lektioner inte följde uppsatta pedagogregler. Vid dessa tillfällen vände sig eleverna inte till andra vuxna för hjälp utan försökte på olika sätt påverka situationen. Dock framgår det i lärarintervjuerna att elever kommit till lärarna och påpekat brister gällande studiero hos andra lärare. Det finns alltså ett behov av en tydligare genomgång kring vad eleven kan förvänta sig av läraren samt hur eleven agerar när förväntningarna inte uppfylls. Ingen elev ska behöva utstå "kaosartade" lektioner vecka efter vecka hos samma lärare. En sådan situation, när den vuxne är orsaken till "kaos", rimmar inte med att alla ska ha en likvärdig utbildning. Dessa situationer måste synliggöras och om läraren stängt dörren vilka ska då larma om bristfällig utbildning, självklart eleverna! Här finns en relationsproblematik att ta hänsyn till och det är viktigt att lärare som mottar klagomål gällande kollegor inte blottar de elever som vill ha en bra utbildning.

I det praktiska arbetet med Normalläge var både elever och lärare positiva till elevregeln. Båda parter uttrycker enkelheten som en positiv del. Att elevregeln uppfattas som enkel talar för att den i större utsträckning praktiseras av lärarna och följs av eleverna. I den löpande vardagen upplever lärarna att de ibland inte hinner dokumentera mindre förseelser som vid upprepning blir lektionsstörande. Lärarna saknar även goda, fasta, rutiner för att dela information kring Normalläge med varandra. Detta kan till viss del förklaras av att inget digitalt frånavarosystem finns på skolan. Dock uppfattar intervjuade elever att lärarna utför aktuella konsekvenser. Är detta hela elevgruppens uppfattning innebär det att konsekvenspedagogiken i Normalläge har verkan då eleverna upplever att det oftast blir en konsekvens vid uppvisat problembeteende trots att lärarna upplever att de brister på området.

Implementeringen uppfattades som positiv ur både elev och lärarperspektiv. Båda parter anser att dramapedagogen skapade elevförståelse för Normalläge. Lärarna ansåg att upplägget även skapade goda förutsättningar att starta upp metoden i ordinarie verksamhet. Att implementeringsprocessen lyftes bort från lärarnas ansvar och lades på en extern dramapedagog ansågs som lyckat. Dock nämner en av lärarna avsaknaden av inplanerad uppföljning vilket hon anser skulle vara nyttigt för att på riktigt kunna förankra Normalläge hos alla berörda. Det faktum att arbetslaget under första veckan arbetade hårt med socialisering medförde troligtvis att det sociala klimatet i elevgruppen förbättrades och påverkade studieron positivt.

Ingen av parterna lyfter fram ledstjärnorna, vilket kan förklaras med att dessa ännu inte kommit upp i klassrummen och därmed inte konkret används.

Positiv förstärkning till elevgruppen vid önskat beteende vilar på varje pedagogs ansvar och erfarenhetsmässigt skiljer det sig mycket i hur aktivt lärarna i arbetslaget använder

förstärkning till att stimulera goda beteenden. I samtal med lärarna framkommer att flertalet aktivt förstärker när studiero råder.

Min slutsats är att:

- metoden Normalläge bidrar till att öka studieron i klassrummet
- är en pusselbit i skolans inkluderingsarbete
- lärarna är positiva till metoden Normalläge
- eleverna är positiva och anser att de oftast har studiero hos de lärare som följer pedagogreglerna
- metoden är praktisk genomförbar i skolans vardag
- konsekvenspedagogiken i Normalläge fungerar
- både lärare och elever anser att implementeringen var lyckad
- svårigheterna i första hand ligger i att vuxna ska vara enade samt att hitta bra dokumentationsvägar
- Kontinuerlig uppföljning/uppfräschning för både elever, lärare och föräldrar bör planeras in

Resultatet av studien visar att Normalläge har en betydande potential att, utifrån Skolverkets (2006) riktlinjer, fungera som ett regelverktyg för skapandet av trygghet och studiero i klassrummet. Resultatet visar även att metoden Normalläge är praktisk genomförbar, men att det finns potential att utveckla metoden ytterligare. Förbättringsområdena ligger främst i att skapa enkelhet i konceptet så lärarna snabbt får förståelse för på vilka grunder Normalläge baseras samt hur metoden kan användas i vardagen. Det är avgörande att Normalläge tydligt och pedagogiskt kommuniceras ut till lärarkåren om metoden ska kunna spridas till andra skolor och på riktigt bidra till inkludering i den svenska skolan.

Referenser

Forster Martin & Sundell Knut (2005). *En grund att växa, med hänvisning till Hawkins*, Catalano & Arthur (2002). FoU-rapport 2005:1

Lgr 11. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Skolverket.

Lärarnas riksförbund. (2014). *En skola för alla, en skola utan kränkningar -så tycker elever och lärare om trygghet, studiero och åtgärder mot kränkningar i svensk skola*.

Lärarnas tidning (2014). *Hur skapas studiero i svenska klassrum?*

<http://www.lararnasnyheter.se/lararnas-tidning/2014/05/09/hur-skapa-arbetsro-svenska-klassrum> (2014-10-25)

Monroe Lorrienne (1998). *Våga leda skolan, en personlig berättelse om ledarskap som förändrar*. 1. uppl. Stockholm: Natur och kultur.

Salamancadeklarationen (2004)

SKL, 2011, *Synligt lärande -presentation av en studie om vad som påverkar elevens studieresultat*.

Skolinspektionen (2012:9). *Skolornas arbete med demokrati och värdegrund*.

Skolinspektionen (2015:1164). *Statistikrapport regelbunden tillsyn 2014*.

Skolverket. (2006). *Ordningsregler för en trygg och lärande skolmiljö*.

Wadström Olle (2004). *Att förstå och påverka beteendeproblem*. 3.uppl. Linköping: Psykologinsats AB.

